

Konsekvensutredning kulturminner

Solum solkraftverk

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Geisli Energi Geiteryggen AS

Tittel på rapport: Konsekvensutredning kulturminner

Oppdragsnavn: Solkraft - KU

Oppdragsnummer: 643835-01

Utarbeidet av: Åse Marit Rudlang Flesseberg

Oppdragsleder: Eli Eikeland

Tilgjengelighet: Åpen

01	30. jan. 2025	Første utkast	ÅMRF	HT
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
2. Metodikk	4
2.1. Dagens situasjon	6
2.2. Visualisering 3D-modell	7
3. Kulturminner og kulturmiljø	9
3.1. Kulturhistorisk kontekst	9
3.2. KM1 Solum	9
4. Tiltaket	14
5. Omfang og konsekvens	17
5.1. Kulturminner som blir direkte berørt	17
5.2. Visuelle virkninger	17
5.3. Vurdering av konsekvens	27
5.4. Planens virkning for kulturminner og kulturmiljø	27
5.5. Skadereduserende tiltak	28

1. Innledning

I forbindelse med søknad om konsesjon for Solum solkraftverk utarbeides det konsekvensutredning av tiltaket. Denne temautredningen tar for seg fagtema kulturminner.

Alle foto i dokumentet uten annen påskrift er tatt av Asplan Viak høsten 2024, i perioden august - november.

2. Metodikk

Områdene er undersøkt og beskrevet i tråd med NVEs veileder for krav til konsesjonssøknader for solkraftverk (NVE 2022 Datagrunnlaget er hentet fra Riksantikvarens databaser Kulturminnesøk og SEFRAK-register, august 2024. Befaring ble gjennomført 8. august 2024. Identifiserte kulturminner og kulturmiljøer er verdivurdert i tråd med fagspesifikke kriterier i Miljødirektoratets håndbok for konsekvensutredninger av klima og miljøtema (M-1941) (Miljødirektoratet 2023).

Metodikk for konsekvensutredning M1941 for tema kulturmiljø

1. Verdi

Basert på tilgjengelig kunnskap beskrives utredningsområdets kulturminner. Delområder avgrenses etter historisk-, visuell- og/eller miljømessig sammenheng. Verdi vurderes på en femdelt skala.

Svært stor verdi/høyeste forvaltningsprioritet

Stor verdi

Middels verdi

Noe verdi

Uten betydning

2. Påvirkning

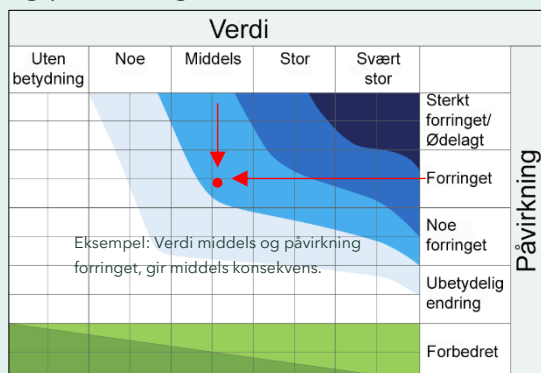
Deretter vurderes det hvordan tiltakene påvirker de ulike delområdene og de kulturhistoriske verdiene samlet. Påvirkning vurderes på en fem-delt skala i forhold til referansesituasjon (nullalternativet).

Påvirkning

3. Konsekvens for hvert delområde

Konsekvens for hvert delområde settes ved å sammenholde resultat av verdi- og påvirkning.

Konsekvens delområder	Svært alvorlig konsekvens ----
	Alvorlig konsekvens ---
	Middels konsekvens --
	Noe konsekvens -
	Ubetydelig konsekvens 0
	Noe/betydelig positiv konsekvens +/++
	Stor/svært stor positiv konsekvens +++/++++

4. Samlet konsekvens for fagtema

Planens (evt. alternativets) konsekvens for tema kulturmiljø fastsettes ved å vurdere den samlede virkningen av konsekvensene for delområdene.

Konsekvens samlet	Kritisk negativ konsekvens
	Svært stor negativ konsekvens
	Stor negativ konsekvens
	Middels negativ konsekvens
	Noe negativ konsekvens
	Ubetydelig konsekvens
	Positiv konsekvens
	Stor positiv konsekvens

2.1. Dagens situasjon

Planområdet ligger tett ved Solum kirke og Solum prestegård. Innenfor området er det i dag juletreplantasje, med naturlig vegetasjon i kantsoner rundt. Vegetasjonen i området ble ifølge flyfoto hugget 2013 og 2014. Ved hogsten unngikk man sikringssoner for automatisk fredete kulturminner, slik at disse vises i flyfoto med noe høyere vegetasjon enn områdene rundt. Juletreplantasje ble etablert en gang mellom 2015 og 2018. I kantsonene mot prestegården har det etter hogsten vokst opp tett blandingsskog, i hovedsak av bjørk og lerk.

Gjennom planområdet går to mindre fylkesveier, i østre kant av planområdet går riksveg 535. Nord for planområdet ligger det et massetak og Riksveg 36. Geiteryggen flyplass har innflyvning over planområdet.

Figur 2-1 Utsnitt av flyfoto 2022. Kilde: 1881.no

Figur 2-2 I kantsone mot prestegården vokser det opp områder med tett blandingsskog.

Figur 2-3 Dette vegetasjonsbeltet har en høyde på 2-3 meter (lerk nærmest jordet) og 5-6 meter (bjørk). Gapahuken i bildet er 2,5 meter høy.

2.2. Visualisering 3D-modell

Det er utarbeidet modell for tiltaket, basert på nasjonal terrengmodell i ArcGis, og med vegetasjon basert på laserdata. Laserdataene er fra 2021. Modellen vier dermed reell vegetasjon, men dataene er noen år gamle og deler av området har ung vegetasjon som derfor er noe lavere i modellen enn det er i virkeligheten.

Innenfor området der tiltaket skjer er laserdata for vegetasjonen fjernet i modellen.

Modellen har imidlertid noen begrensninger som er fremkommet i løpet av arbeidet. Særlig gjelder dette brennvidde, som har konsekvens for opplevelsen av dybde og avstand innover i bildene. Virkningen er at ting som ligger i bakgrunnen i modellen oppleves tettere på enn i virkeligheten. Dessverre er det ikke mulig å stille på dette i

modellen, og det er derfor benyttet referansefoto ved siden av modellutsnitt for å synliggjøre virkninger i utredningen.

For å illustrere vegetasjonsskjermens betydning for virkningen benyttes utsnitt fra modell.

Det er også utarbeidet fotokollasjer av tiltaket, basert på dronefoto. Dronefotoene er tatt i 2024 og viser dagens vegetasjon på stedet. I disse illustrasjonene er det ikke lagt inn ny vegetasjon/vegetasjonsskjerm. Tiltaket omfatter også vegetasjonsskjerm, og vegetasjonsskjermen er medtatt i vurdering av konsekvenser.

3. Kulturminner og kulturmiljø

3.1. Kulturhistorisk kontekst

Navnet Solum er satt sammen av *sol* og *heimr* kommer av Solheim og viser til et sted som har rikelig med solskinn. Stedsnavn som slutter på heim regnes sammen med stedsnavn som slutter på -vin 'naturlig eng' som eldst av de større navneklassene. Begge disse hører stort sett hjemme i periodene før vikingtida, primært i de første fem-seks hundreårene av vår tidsregning. Navnet Solum tyder på at gården har hatt fast bosetning tilbake til denne tiden. Et stort antall graver fra samme tid viser at det har vært bofast befolkning i området i denne perioden.

Solum ligger 2 km fra Fjøreken i Nordsjø, og 4 km fra Klosterøya i Skien. I Skiensvassdraget er eksport og handel med brynestein kjent fra 700-tallet. I løpet av 1000- og 1100-tallet vokste middelalderbyen Skien fram. På 1100-tallet ble også Gimsøy kloster grunnlagt.

På 1200-tallet er Skien det administrative sentrum i Skienssyssele. Utover på 1200-tallet ble Gimsøy kloster en stadig sterkere maktfaktor i området. Byggingen av klosteret førte til økt kontakt med kontinentet og europeisk kultur, og handel med utlandet, med bryner, tømmer, huder, råjern, ull og lin. Tidlig på 1300-tallet økte handelen med utlandet, i hovedsak med tømmer.

Soleimar kirkia, viet til Johannes Døperen, omtales første gang i 1349 og dernest i 1370. Inventar fra kirken, nå i oldsaksamlingen, er tidfestet til 1220-1270. Gården Solum er nevnt som prestegård i skriftlige kilder tilbake til 1588. Kirkestedet har en typisk plassering på toppen av et høydepunkt i landskapsrommet, og her stod det tidligere en stavkirke.

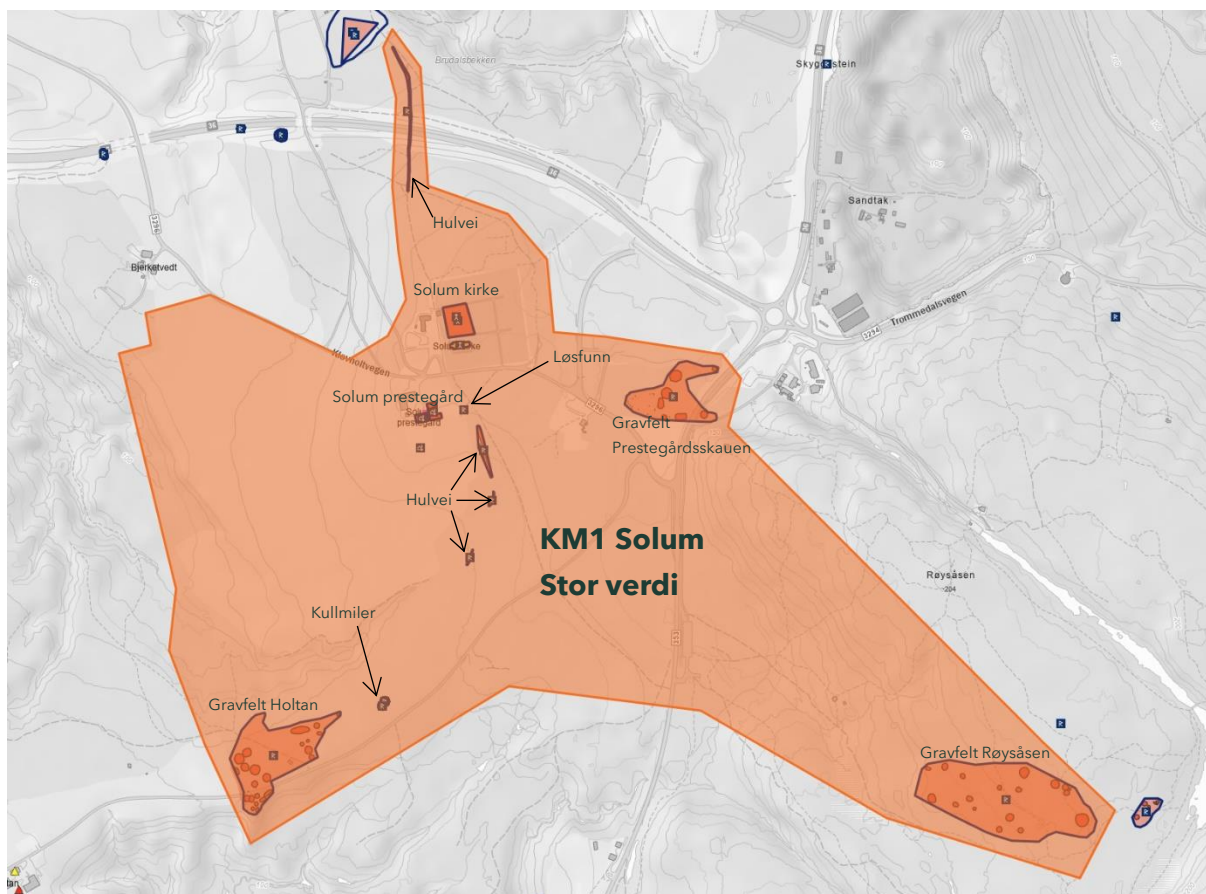
Perioden etter reformasjonen er preget av byvekst i byene langs kysten som følge av trelasthandel med utlandet. Trelasthandelen la grunnlag for økonomisk vekst, avbrutt av nedgangstider i forbindelse med krig de neste århundrene.

Krig i Europa, der Norge var nøytral, skapte høykonjunktur i trelasthandelen i andre halvdel av 1700-tallet. Trelasthandelen med England er dominerende på slutten av 1700-tallet.

Solum stavkirke ble solgt og revet i 1765, og dagens kirke oppført like sør for den gamle.

3.2. KM1 Solum

Området behandles som ett samlet kulturmiljø. Bakgrunnen for dette er at kulturminnene samlet sett dokumenterer en lang bosetningshistorie i området.

Figur 3-1 Kulturmiljø i området. Kulturminner langs vei nord for kirken er fjernet i fbm veianlegget. Øvrige kulturminner utenfor det avgrensede kulturmiljøet ligger utenfor planens influensområde.

Nordøst i kulturmiljøet ligger et gravfelt ID 71227 (Prestegårdsskauen) med 2 langhauger og 7 rundhauger, samt 18 kokegroper fra jernalder. Gravhaugene er tydelig avmerket i terrenget, og lett lesbare. Området ligger tett på et massetak, men er bevokst med tett granskog.

Et andre gravfelt ID 3915 (Holtan) med minst 17 gravhauger ligger sør i kulturmiljøet. Blant gravhaugene er det 7 langhauger og 10 rundhauger. Gravhaugene er tydelig avmerket i terrenget, og lett lesbare. Området er bevokst med tett granskog.

I sørøst ligger ytterligere ett gravfelt ID 32918 (Hvitstenåsen/Røysåsen) med minst 17 gravrøys, herav 5 spesielt store. De aller fleste er klart markerte, og ligger tydelig i terrenget. Alle består av rundkamp og bruddstein av varierende størrelse. Alle røysene, unntatt to av de små, er rotet utover. I et par av kratene kan man i bunnen finne større steinheller. De store røysene er så godt som uten vegetasjon. I en av de små røysene VSV i feltet er det reist en «bautastein».

Gravene er viktige kilder til kunnskap om tidsperiode der vi ikke har skriftlige kilder. Det er ikke visuell sammenheng mellom de ulike gravfeltene, men det at det ligger flere gravfelt i samme område, og det store antallet gravhauger i gravfeltene er markant, peker på en betydelig aktivitet i området i bronsealder og jernalder.

Figur 3-2 Bildet viser to av gravhaugene i gravfelt ID 71227 Prestegårdsskauen, en i forgrunnen og en i bakgrunnen. Forsenkningen sentralt i bildet er tegn på at noen har gravet i haugen på leting etter verdier.

Solum kirkegård er middelalderkirkested, og middelalderdelen av kirkegården er automatisk fredet. I en linje mot kirken ligger flere stykker av en hulvei, ID171582, ID 171170-1, ID170878-01. Hulveien fortsetter nord for kirken, ID174130-01, men denne ligger utenfor planens influensområde. Hulveien er i kulturminnedatabasen Askeladden samlet vurdert med en førreformatorisk datering og sees i sammenheng med områdets lange bosetningshistorie, gårdens tidlige historie og middelalderkirkestedet.

Dagens Solum kirke stod ferdig i 1766. Bygget er en langkirke i tre, oppført av byggmester Joen Jacobsen fra Skien. Kirken har et smalere kor mot øst, og tårn over inngangen i vest. Tårnet blåste ned på 1830-tallet, og gjennomgikk siden flere stilfaser før det i 1959 igjen fikk tilbake sin opprinnelige form. Rundt kirken ligger kirkegården innrammet av en høy steinmur. Flere store trær inngår i kulturmiljøet, og skogen rundt kirkegården danner en grønn ramme rundt miljøet.

Figur 3-3 Solum kirke. Foto: Asplan Viak.

Figur 3-4 Solum prestegård med fredet hovedbygning og forpakterbolig. Et lysthus sør for hovedbygningen er også fredet.

Tett opp mot kirken, på motsatt side av veien ligger Solum prestegård. Hovedbygningen, forpakterboligen og et lysthus på eiendommen er fredet etter kulturminneloven.

Hovedbygningen er oppført i 1715, men ombygget flere ganger. Det nåværende utseendet fikk bygningen i 1842. Hovedformen, med det store valmede taket viser at bygningen nok har hentet inspirasjon fra patrisierhusene som preget Skien før bybrannen i 1886.

Forpakterboligen er trolig oppført på 1800-tallet, og har en enkel utforming. Sammen med driftsbygningen danner bygningene et firkantet tun, der et stort tuntre er plassert i sentrum. Sør for hovedbygningen, lengst ned i hagen ligger et lysthus/ lekestue som tilhører anlegget.

Tunet og hagen ligger omkranset av dyrket mark mot sør og vest, og med skog og en nyere juletreplantasje på østsiden. Landskapet heller svakt mot sør, og er trolig opphavet til navnet.

Nord for kulturmiljøet går riksveg 36. Vegen ligger lavt i terrenget, og påvirker i liten grad kulturmiljøet. Innflyvning til Geiteryggen flyplass går over kulturmiljøet, og medfører noe støy ved flyving. Kulturmiljøet grenser mot et massetak. Vest for massetaket er det vegetasjon og terrengvoll som skjærer deler av kulturmiljøet fra aktiviteten. Det er ikke terrengvoll eller skjerm mot ID 71227 Prestegårdsskauen, og her er det kun vegetasjonen innenfor kulturmiljøet som skjærer for aktiviteten.

Figur 3-5 Utsnitt av flyfoto fra 1937. Her ser vi prestegården med dyrket mark i hovedsak sør og vest for tunet. Øst for tunet er det i hovedsak skogsterreng.

3.2.1. Vurdering av kulturhistorisk verdi

Kulturmiljøet KM1 Solum viser et bygningsmiljø og landskap uten vesentlige nyere inngrep, internt i miljøet. Nyere inngrep som veianlegg, flyplass og massetak ligger nord og øst for miljøet.

Bygningene i miljøet er tydelige og godt bevarte eksempler på bygg fra sin tid. Området har flere gravfelt med mange gravhauger. Kulturmiljøet samlet, med gårdstun, kirke og kirkested, gravfelt og hulvei dokumenterer en svært lang og kontinuerlig historie med ferdsel og bosetning i området.

Kulturmiljøet vurderes samlet til **Stor kulturhistorisk verdi**.

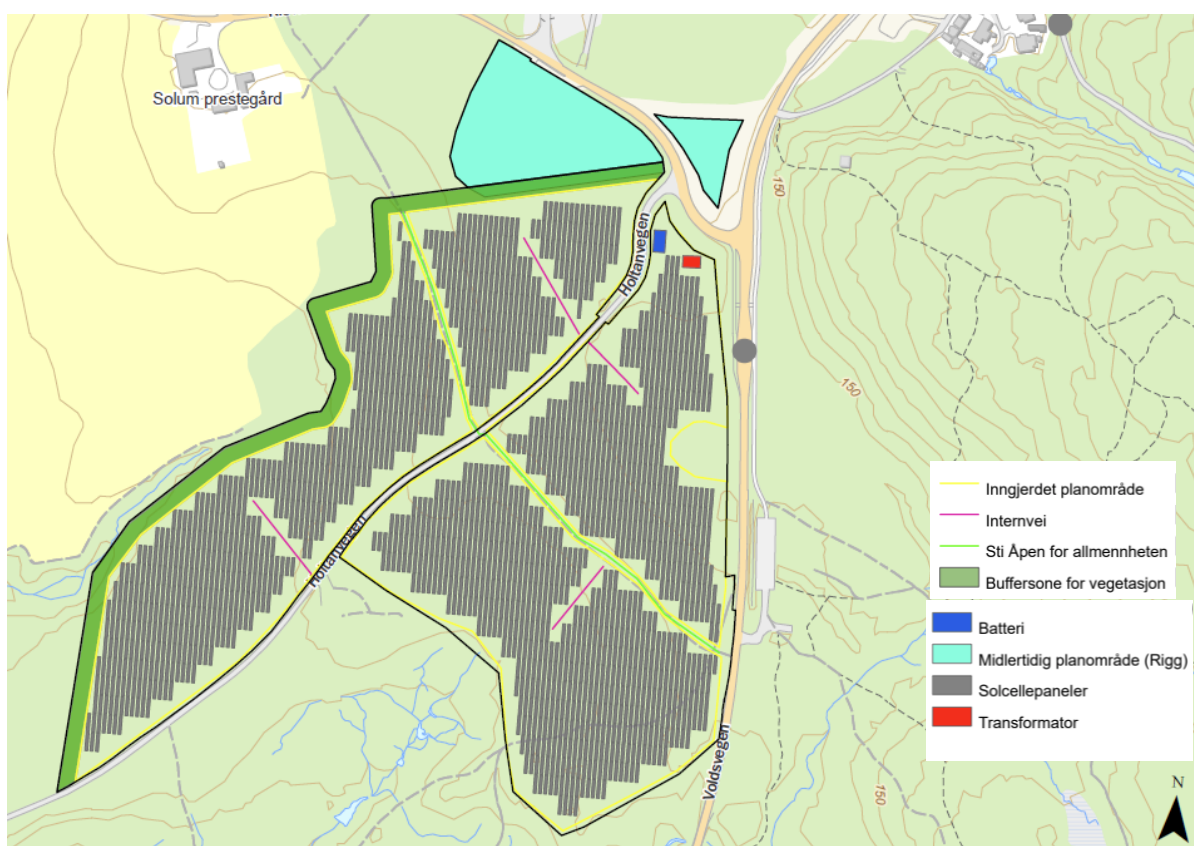

4. Tiltaket

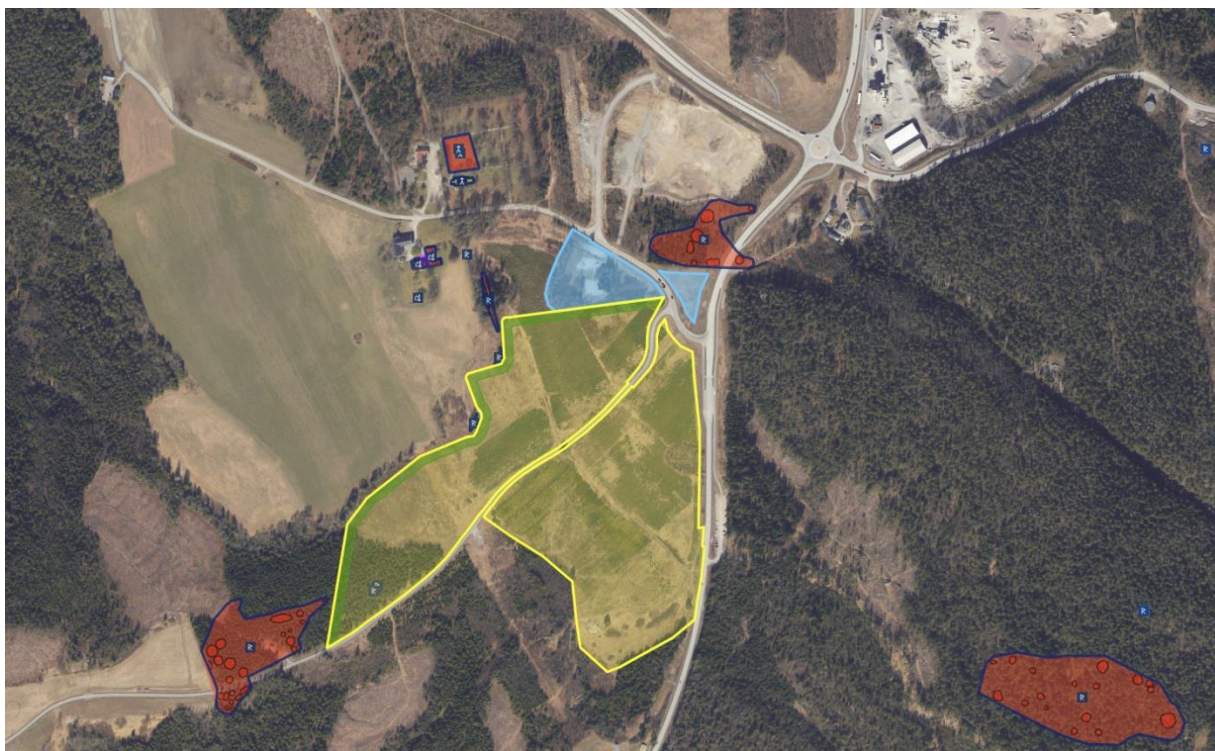
Tiltaket omfatter konsesjon fro etablering av solkraftverk i området. Konsesjonen gjelder for 30 år. Når konsesjonsperioden går ut, vil området kunne tilbakeføres til LNF.

Solpaneler skal plasseres innenfor gule avgrensninger i kartet under. I tillegg legges det til rette for midlertidig rigg og anleggsområder, markert med turkis farge i illustrasjonen. Tiltaket omfatter også sikring- og etablering av en vegetasjonsskjerm som skal dempe visuelle virkninger av tiltaket.

Det kan være aktuelt å vurdere en sambruk av området for solkraft og beite.

Figur 4-1 Illustrasjon av tiltaket. Kilde: Geisli.

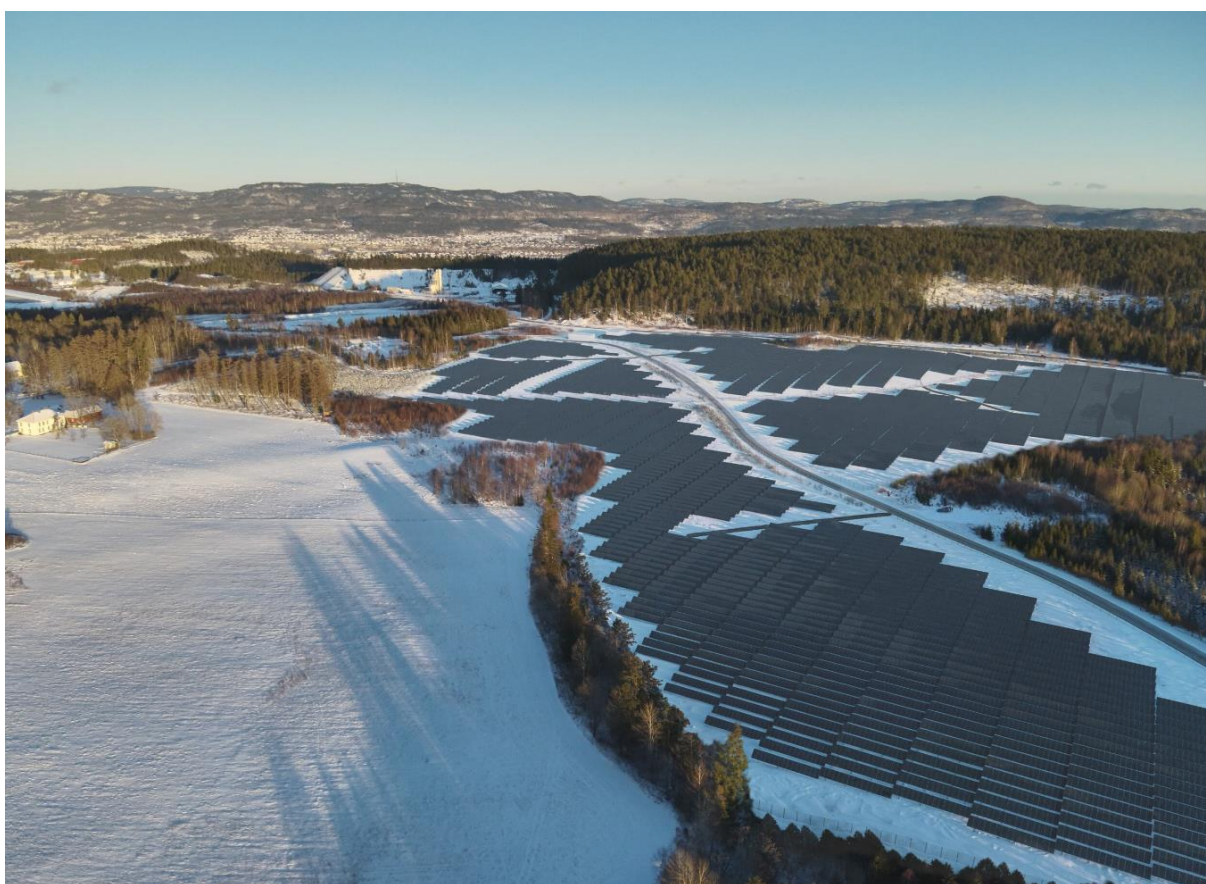
Figur 4-2 Tiltaksområdet vist i sammenheng med kulturminner i området.

Figur 4-3 Illustrasjon av tiltaket, med dagens vegetasjon. Vegetasjonsskjerm skal etableres i tillegg.. Prestegården er markert med pil. Illustrasjon: Asplan Viak.

Figur 4-4 Illustrasjon av tiltaket, der solpanelene er vinklet 38 grader mot vest. Her vises dagens vegetasjon. Vegetasjonsskjerm skal etableres i tillegg. Prestegården er markert med pil. Illustrasjon: Asplan Viak.

Figur 4-5 Illustrasjon av tiltaket sett fra vest. Prestegården sees i venstre kant av bildet. Her vises dagens vegetasjon. Vegetasjonsskjerm skal etableres i tillegg. Illustrasjon: Asplan Viak.

5. Omfang og konsekvens

5.1. Kulturminner som blir direkte berørt

Figur 5-1 To registrerte kullmiler, sørvest i tiltaksområdet går tapt som følge av tiltaket.

Sørvest i tiltaksområdet er det registrert to kullmiler fra nyere tid ID 71229-1 og ID 150512-1. Disse blir direkte berørt av tiltaket. Selv om solpanelene fundamenteres punktvis, er det sannsynlig at kullmilene blir fjernet som følge av tiltaket, og dette legges til grunn for utredningen.

5.2. Visuelle virkninger

5.2.1. Gravfelt Prestegårdsskauen

Figur 5-2 Gravfelt Prestegårdsskauen. Blå skravur markerer midlertidig rigg- og anleggsområder for tiltaket. Gult markerer tiltaksområdet, grønt markerer buffersone.

Gravfeltet prestegårdsskauen ligger delvis i tett granskog, og delvis i bjørkeskog like nord for Klovholtvegen, og miljøet er til en viss grad påvirket av veianlegget. På grunn av tett vegetasjon mot veien, kan man oppleve gravmiljøet ganske uberørt. Det er lite sikt ut til dagens vei fra gravfeltet, og tiltaksområdet, som ligger sør for veien vil ikke være synlig fra miljøet så lenge vegetasjonen består. Dersom skogen innenfor gravfeltet skulle bli hugget, vil solkraftanlegget 70 meter unna, og sør for dagens bilvei være synlig fra miljøet. Etablering av solkraftanlegget vil i liten grad endre eller påvirke opplevelsen av dette gravfeltet. Påvirkning vurderes derfor til **ubetydelig endring**.

Figur 5-3 Foto fra gravfelt Prestegårdsskauen. I forgrunnen sees forsenkning i midten av en gravhaug. I bakkant ser man veien mellom trærne.

5.2.2. Gravfelt Holtan

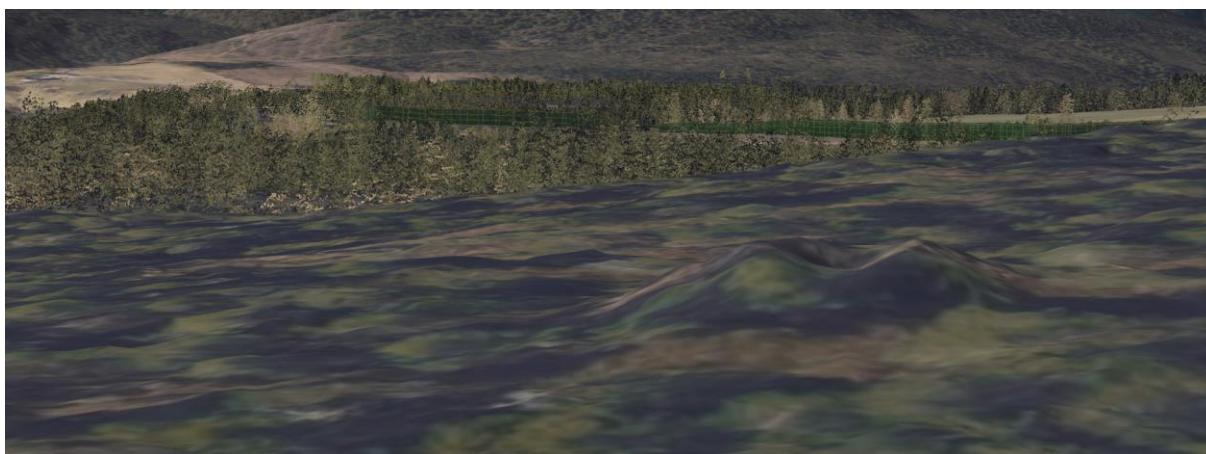

Figur 5-4 Gravfelt Holtan. Gult markerer tiltaksområdet, grønt markerer buffersonen, som er en del av tiltaket.

Gravfelt Holtan ligger i tett granskog. Det er ikke sikt til tiltaksområdet fra gravfeltet i dag. I buffersonen som er avsatt mellom gravfeltet og tiltaksområdet, er det tett, voksen granskog. Selv om skogen innenfor gravfeltet skulle bli felt, vil hele gravfeltet være skjermet fra tiltaksområdet. Påvirkning er **ubetydelig endring** for gravfeltet.

5.2.3. Gravfelt Røysåsen

Gravfeltet ligger med 440 meter avstand til tiltaksområdet, i voksen granskog. Det er ikke sikt fra gravfeltet til tiltaksområdet, så lenge det er skog i området. Dersom det skal være sikt til tiltaket fra gravfeltet krever det flatehogst på store deler av åsen. Nordre del av tiltaksområdet vil ligge skjult bak terreng, uavhengig av vegetasjon.

Figur 5-5 Utsnitt fra modell uten vegetasjon på Røysåsen, med standpunkt i gravfeltet og sett i retning nordvest. Her ser man vegetasjonsskjermen i bakgrunnen. Tiltaksområdet ligger i forkant av vegetasjonsskjermen.

Påvirkning vurderes til **ubetydelig endring** for gravfeltet på Røysåsen.

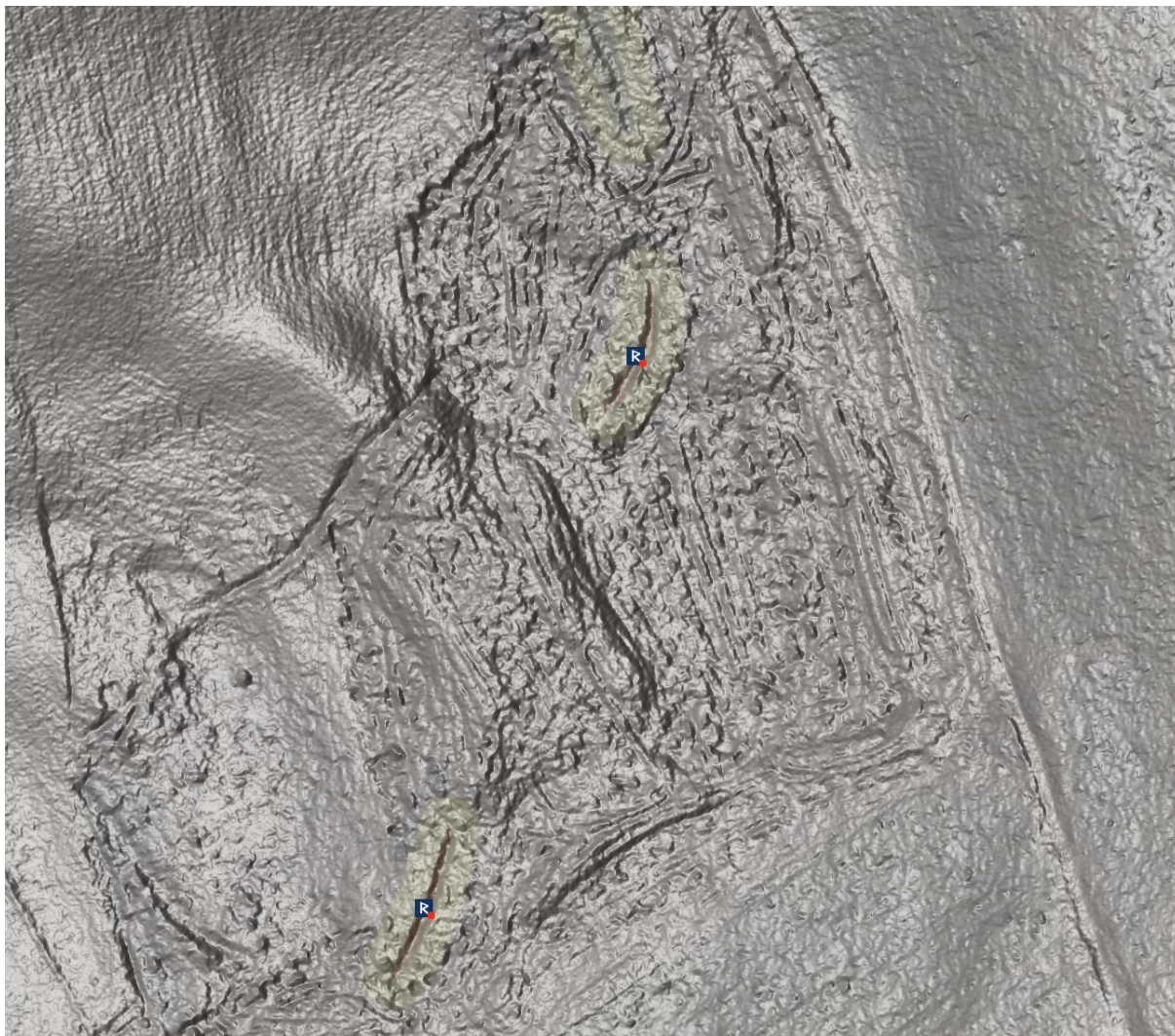
5.2.4. Hulvei

Figur 5-6 Hulvei, ID171582, ID 171170-1, ID170878-01 ligger tett på buffersonen der det skal sikres vegetasjonsskjerm rundt tiltaket.

Innenfor buffersonen må det ved ID 170878 etableres vegetasjonsskjerm mot tiltaket. Ved de andre to delene av hulveien er det vegetasjon i dag som skal bevares.

Det tre lokalitetene med hulvei ligger nord for buffersonen, og vil være skjermet for innsyn til tiltaket. To av veistykkene 171582-2 og 171170-1 ligger samlet, mens 170878-1 ligger noe lenger sørvest. Terrenget mellom veistykkene er sterkt nedkjørt av skogsmaskiner. I dagens situasjon er det vanskelig å oppfatte sammenheng mellom det søndre og de to nordre hulveistykkene i terrenget på grunn avstanden mellom den, og at de er omkranset av tett vegetasjon. I kart er sammenhengen tydelig.

Figur 5-7 Terreng basert på LIDAR scann. Her ser man delstrekningene av hulveien, og hvordan terrenget mellom er preget av kjøring med store maskiner.

Buffersonen og tiltaket er plassert inn mellom det søndre hulveistykket og de to nordre, og reduserer sammenhengen mellom dem.

Påvirkning vurderes til **noe forringet**.

5.2.5. Solum kirke

Figur 5-8 Solum kirke ligger nord for veien. Blå skravur markerer midlertidig rigg- og anleggsområder for tiltaket. Gult markerer tiltaksområdet, grønt markerer buffersone.

Sør for Solum kike er det tett vegetasjon av store og små trær som skjermer mot innsyn til tiltaket. Tiltaket er også plassert med god avstand til veien, og det vil ikke være innsyn til tiltaksområdet fra kirken.

Figur 5-9 Det er tett vegetasjonsskjerm langs veien ved kirken. Store trær på kirkegården og langs veiens sørside danner en naturlig allé langs veien.

Figur 5-10 Vegetasjon sør for veien ved Solum kirke.

5.2.6. Solum prestegård

Figur 5-11 Solum prestegård ligger tett på tiltaksområdet. Blå skravur markerer midlertidig rigg- og anleggsområder for tiltaket. Gult markerer tiltaksområdet, grønt markerer buffersone.

Ved Solum prestegård gjør terrenget og nærhet til tiltaket at det er sikt inn i tiltaksområdet. Innenfor buffersonen står det sørøst for gården stedvis tett småskog av bjørk og lerk. I sommersituasjon dekker denne vegetasjonen det meste av den eksisterende juletreplantasjonen. Tiltaksområdet har samme utstrekning som juletreplantasjonen i denne siktsonen fra gården.

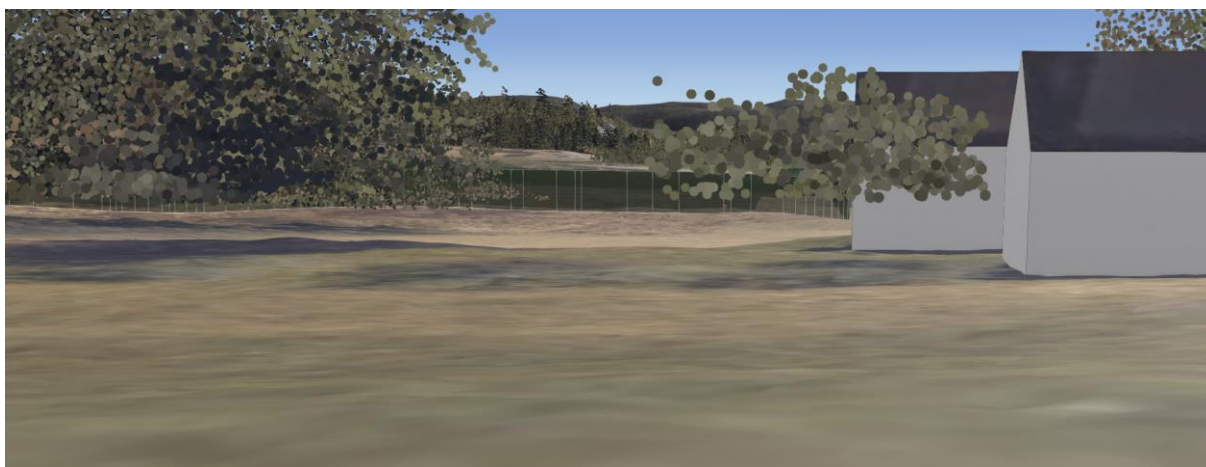

Figur 5-12 I dagens situasjon dekker eksisterende vegetasjon det meste av juletreplantasjen, sett i standpunkt ved prestegården.

I vintersituasjon vil deler av tiltaket lengst vekk fra prestegården være synlig, når det ikke er løv/bar på trærne.

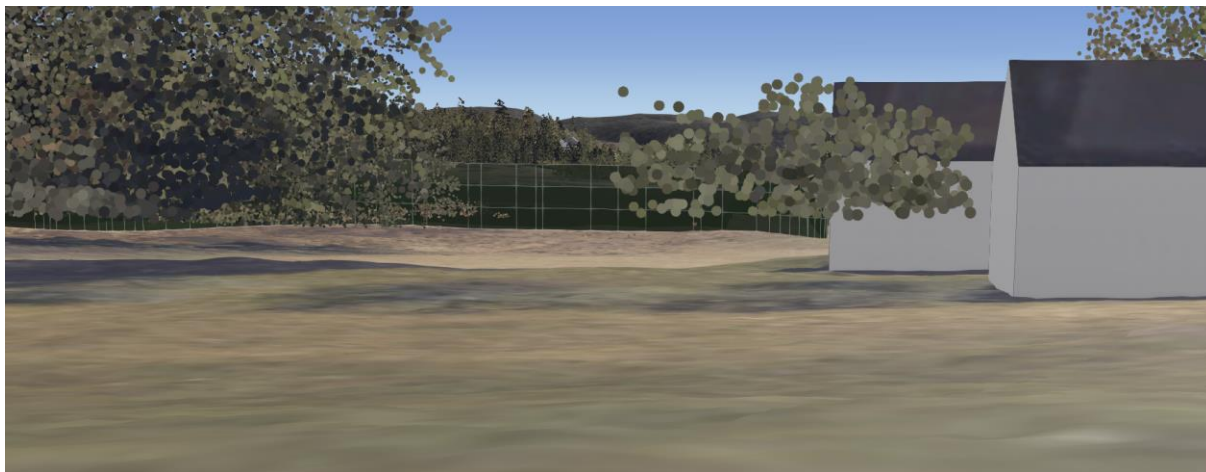

Figur 5-13 Vegetasjonen som dekker deler av buffersonen i dag, er inntil 6 meter høy.

Figur 5-14 Tiltaksområdet vist med 6 meter høy vegetasjonsskjerm i buffersonen. Det skal tilrettelegges for og plantes naturlig blandingsvegetasjon i sonen, ikke hekk. Illustrasjon: Asplan Viak.

Vegetasjonsskjermen vil måtte opp i 9 meters høyde før den dekker sikt til tiltaksområdet i sin helhet. Det er ikke hele buffersonen som har vegetasjon i dag. I deler av sonen vil det være behov for å plante vegetasjon, mens det i andre deler av sonen vil være tilstrekkelig å skjøtte/beholde eksisterende vegetasjon.

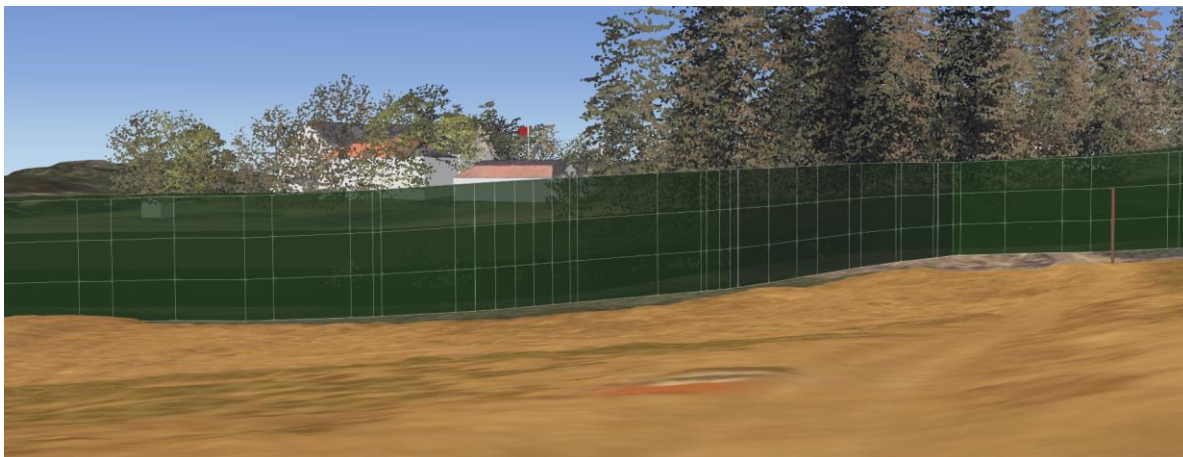
Figur 5-15 Utsnitt fra modell med 9 meter høy vegetasjonsskjerm i buffersonen. Her dekker vegetasjonsskjermen tiltaket i sin helhet. Det skal tilrettelegges for og plantes naturlig blandingsvegetasjon i sonen, ikke hekk. Illustrasjon: Asplan Viak.

Holtanvegen går tvers gjennom tiltaksområdet. Fra Holtanvegen kan man i dag oppleve prestegårdens plassering i landskapet på avstand.

I etterkant av tiltaket vil vegetasjonsskjermen bryte siktlinjer mot prestegården i standpunkt langs veien innenfor tiltaksområdet. Solkraftverket vil ligge i forgrunnen i siktsonen fra veien.

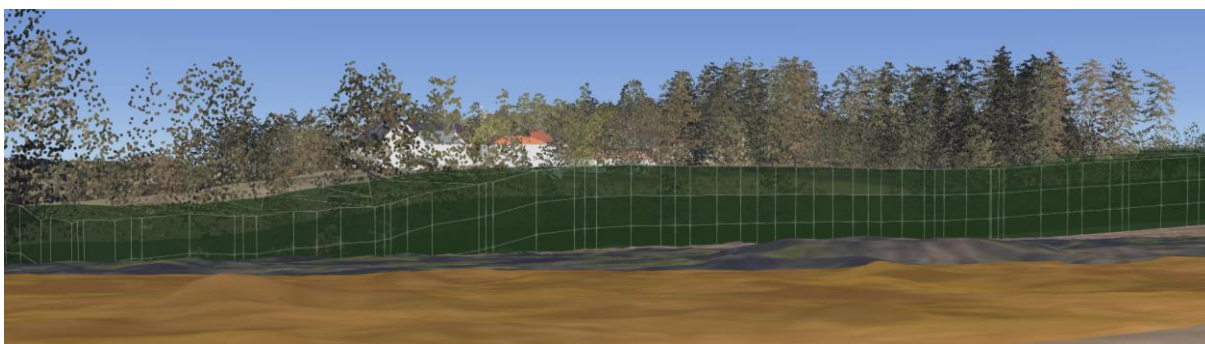
Figur 5-16 Utsikt mot prestegården fra Holtanvegen i dagens situasjon. Juletreplantasjen i forgrunnen.

Figur 5-17 Utsnitt fra modell, standpunkt øst i tiltaksområdet. Tiltaksområdet er markert med gul farge. Vegetasjonsskjermen påvirker muligheten for å oppleve prestegården i landskapet. (I denne illustrasjonen gjør brennvidden i modellen at Prestegården fremstår dybden i bildet som kortere enn i virkeligheten. Se foto over for referanse.) Illustrasjon: Asplan Viak.

Figur 5-18 Utsikt mot prestegården fra standpunkt vest i tiltaksområdet. Her skjærer dagens vegetasjon for mye av sikten mot prestegården.

Figur 5-19 Utsnitt fra modell. Solkraftanlegget vi ligge i forgrunn i siktsonen. (I denne illustrasjonen gjør brennvidden i modellen at Prestegården fremstår som tettere på vegetasjonsskjermen enn den vil være i virkeligheten. Se foto over for referanse.)

Prestegården vil fortsatt kunne oppleves i landskapet, uberørt av tiltaket, i standpunkt på Holtanvegen, vest for gravfelt Holtan ID 3915.

Figur 5-20 I standpunkt sørvest på Holtanvegen trår prestegården frem i landskapet.

Figur 5-21 Utsnitt fra modell. Prestegården og Solum kirke sett fra sørvest. Holtanvegen i forgrunn av utsnittet. Tiltaket og vegetasjonsskjermen blir ikke synlig fra dette standpunktet. Illustrasjon: Asplan Viak.

En eventuell sambruk som beite vil kunne opprettholde et grønt og ryddig preg, og redusere noe av det industrielle preget av solkraftanlegget, men vil i liten grad dempe de visuelle virkningene mot prestegården.

Figur 5-22 Eksempelfoto solkraft kombinert med beite.

5.3. Vurdering av konsekvens

To kullmiler fra nyere tid blir fjernet som følge tiltaket.

Tiltaket påvirker i liten grad opplevelse av de automatisk fredete gravfeltene.

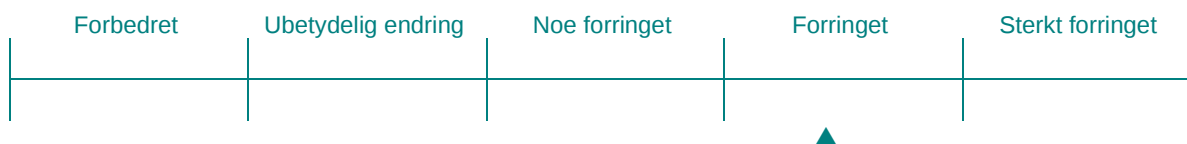
Tiltaket påvirker i liten grad kirken og automatisk fredet middelaldergrunn. Det påvirker heller ikke opplevelsen av adkomsten til kirken og prestegården eller den interne sammenhengen mellom prestegården og kirken.

For automatisk fredet hulvei vil tiltaket bryte sammenhengen mellom delstrekningene.

Tiltaket er plassert relativt tett på prestegården. Vegetasjonsskjermen vil, når vegetasjonen er vokst opp i tilstrekkelig høyde skjerme for visuell skjemming av tunet. En del av vegetasjonsskjermen har ikke tre-vegetasjon i dag, og det vil ta tid før tiltaket i sin helhet er skjermet.

Viktig siktlinje for opplevelse av prestegården i landskapet fra øst brytes med vegetasjonsskjermen. Tak på prestegården vil være synlige over vegetasjonsskjermen, men sammenhengen med landskapet går tapt. Solkraftverket vil ligge i forgrunnen og virke skjemmende. En viktig siktzone fra sørvest og inn mot prestegården bevares uendret.

Med bakgrunn i vurderingene over, settes samlet påvirkning på kulturmiljøet til **forringet**. Visuelle virkninger for prestegården vektlegges i vurderingen.

Stor verdi, sammenstilt med påvirkning «forringet» gir **middels negativ konsekvens** for kulturmiljø 1 Solum.

5.4. Planens virkning for kulturminner og kulturmiljø

Kulturminnene i området vurderes samlet som ett kulturmiljø. Virkning av tiltaket for tema kulturminner og kulturmiljø er middels negativ konsekvens.

Konsekvensen vil gjelde gjennom konsesjonsperioden på 30 år. Når konsesjonen går ut, vil området kunne tilbakeføres til LNF. Innenfor tiltaksområdet er det kun de to kullmilene fra nyere tid som fjernes permanent, og dersom området tilbakeføres til LNF og tiltakene fjernes (solkraftanlegg og vegetasjonsskjerm), vil skadene som følge av tiltaket bli reversert.

5.5. Skadereduserende tiltak

Skilting og informasjon om kulturminnene vil kunne redusere noe av virkningen av tiltaket i forhold til hulveien. Her vil formidling ha effekt, ved at sammenhengen i strekningen kan synliggjøres gjennom informasjon og kart på stedet.

Skilting vil imidlertid ikke avbøte de visuelle virkningene mot prestegården. Å redusere konsekvens for av tiltaket som helhet vil kreve at visuelle virkninger for prestegården også reduseres. Dette innebærer trolig at deler av tiltaksområdet nord for Holtanvegen må tas ut, slik at sikt fra Holtanvegen opprettholdes.

Juridisk sikre reversering av tiltaket når konsesjonen går ut.

Kilder

- Askeladden
- DIVE-analyse for Skien, Asplan Viak, 2023
- Wikipedia; Solum kirke, Solum prestegård
- Kirkesok.no

